

Vem kan jobba till 67?

En rapport om medelpensioneringsåldern i olika LO-yrken

Författare: Renée Andersson, utredare vid LOs arbetslivsenhet

Inledning

LO-kongressen 2012 biföll kravet på att under kongressperioden tillsätta en arbetsgrupp med bred kompetens som utvärderar det allmänna pensionssystemet. Motivet till detta är oron för att det allmänna pensionssystemet inte kommer att kunna ge tillräckliga pensioner. De ändringar som genomfördes under 1990-talet innebar genomgripande förändringar, främst i form av övergången från ett förmånsbestämt till ett avgiftsbestämt system. Men även kopplingen till livslängden och den ekonomiska utvecklingen påverkar på ett helt annat sätt än tidigare pensionsutfallet. I LOs rapport ”Pensionsreformen i halvtid” visades att de som går i pension idag inte når upp till den nivå som förutspåddes då reformen genomfördes.

Systemet har nu prövats i såväl goda ekonomiska tider som under svåra ekonomiska förhållanden. Samtidigt har en rad förändringar skett i det samlade socialförsäkringssystemet, liksom på arbetsmarknaden i stort. Även om människor lever längre så är det inte många av LO-grupperna som orkar eller kan arbeta längre.

LOs styrelse tillsatte 2013 en förbundsgemensam utredning som har i uppdrag att belysa LO-gruppernas pensionsvillkor och möjligheter att arbeta ihop en bra pension. Ett av utredningens uppdrag är att undersöka LO-gruppernas faktiska pensionsålder. Detta uppdrag redovisas i denna rapport.

Innehållsförteckning

Inledning	2
Sammanfattning.....	4
Bakgrund	5
Syfte.....	6
Data och metod.....	7
Beräkningsmetod	8
Redovisning av resultat	9
Resultat	10
Diskussion och slutsatser	28
Analys, LO totalt	28
Analys, LO-förbunden.....	29
Analys, jämförelse med ett urval tjänstemän.....	30
Slutsatser.....	30
Bilaga 1	32
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Byggnads.....	32
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Elektrikerna.....	33
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Fastighets.....	34
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i GS-facket.....	35
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Handels	36
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Hotell- och Restaurangfacket	37
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i IF Metall	38
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Kommunal.....	39
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Livs	40
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Målarna.....	41
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Pappers	42
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i SEKO.....	43
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Transport	44
Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper, urval av tjänstemän	45

Sammanfattning

LO har i tidigare rapporter visat att en industriarbetares pension år 2011 blev betydligt lägre än man hade förväntat sig. Pensionering vid 65 års ålder gav en allmän pension som var ca 51 procent av slutlönen. Den låga pensionen berodde på att medellivslängden hade ökat mer än förväntat och att balanseringen var aktiv.

Det finns idag ingen tillförlitlig uppgift om hur länge arbetarna faktiskt kan arbeta. I diskussionen om vad som behöver göras för att förlänga arbetslivet är det djupt otillfredsställande att inte veta svaret på den frågan. I denna rapport har vi därför bett SCB göra beräkningar av den faktiska medelpensioneringsåldern för olika LO-yrken.

Resultatet visar att medelpensioneringsåldern för hela LO-kollektivet (63,8) ligger en bit under det som av de flesta fortfarande uppfattas som ”ordinarie pensionsålder”, 65 år. Beräkningar visar att idag krävs arbete till 67 års ålder för att uppnå en pensionsnivå i den allmänna pensionen som motsvarar 60-62 procent av slutlönen, under förutsättning att pension tjänats in i heltidsarbete under en period av 47 år. Det betyder att medelpensioneringsåldern för LO-kollektivet är 3,2 år kortare än vad som är behövligt.

Att tvingas börja ta ut sin pension tidigt innebär en lägre pensionsnivå under hela pensionärstiden. Varje år som man kan skjuta upp pensionsuttaget uppskattas ge ungefär 7-8 procent mer i pension. Eftersom medelpensioneringsåldern för LO-kollektivet är 3,2 år kortare än vad som kan anses vara behövligt, betyder det att den allmänna pensionen i genomsnitt blir cirka 24 procent lägre än om medelpensioneringsåldern hade varit 67 år.

Skillnaderna mellan olika yrkesgrupper är stor och det skiljer 3,3 år mellan kvinnliga brevbärare som har den lägsta medelpensioneringsåldern och de yrkesgrupper hos männen, exempelvis grovplåtslagare och väktare, som har högst medelpensioneringsålder. I pensionshänseende betyder det att kvinnliga brevbärare i genomsnitt får en allmän pension som är 44 procent lägre än vad som kan anses behövligt, medan exempelvis grovplåtslagare och väktare i genomsnitt får en allmän pension som är cirka 17 procent lägre.

Vi kan konstatera att det är långt kvar innan en majoritet av arbetarna uppnår den ”gamla” pensionsåldern 65 år och ännu längre innan en majoritet av dem uppnår den behövliga pensionsåldern på 67 år. Det är således arbetslivets villkor som är det mest angelägna att åtgärda på lång sikt för att en bra pension ska kunna bli verklighet för arbetarna. Det går därför inte att begränsa diskussionen om ett förlängt arbetsliv till att i huvudsak handla om de åldersgränser som finns i pensionssystemet och i kringliggande system.

På kort sikt behövs dock även andra åtgärder som kan underlätta för dem som nu är i slutet av sitt arbetsliv och som i liten utsträckning är hjälpta av en förbättring av arbetslivets villkor. För dem som är utslitna kan en höjning av åldersgränsen för sjukersättning till 67 år vara ett alternativ, i kombination med att regelverket för vem som beviljas sjukersättning blir mer generöst och i vart fall tar hänsyn till ålder.

Bakgrund

I LOs pensionsrapport ”Pensionsreformen i halvtid” visades att en industriarbetares pension år 2011 blev betydligt lägre än man hade förväntat sig. Pensionering vid 65 års ålder gav en allmän pension som var ca 51 procent av slutlönen. Den låga pensionen berodde på att medellivslängden hade ökat mer än förväntat och att balanseringen var aktiv.

Enligt de demografiska förutsättningar (med kortare livslängd) som rådde år 1995 när dagens pensionssystem utformades, så skulle man kunna förvänta sig att en industriarbetare 2011 skulle fått en allmän pension som var ca 62 procent av slutlönen. Förutsättningen var då att industriarbetaren började arbeta vid 20 års ålder och arbetade heltid till och med 64 års ålder, det vill säga ett yrkesliv på 45 år. Pensionen beräknades bli högre än vad det gamla ATP-systemet gav, eftersom alla yrkesår räknades. ATP-systemet gav ca 58 procent av slutlönen.

I den uppföljande rapporten ”Pensionsreformen i full tid” görs beräkningar på vad som behövs för att bättra på pensionsnivån eftersom 51 procent av slutlönen inte är tillfredsställande. I ett scenario med en sysselsättningsökning på 1 procent per år fram till 2020 i kombination med att hälften av alla yrkesarbetande skjuter fram sin pensionering till 67 år, så blir industriarbetarens allmänna pension högre än 51 procent år 2020.

Sammanlagt kommer då 450 000 fler personer att vara sysselsatta år 2020 och sysselsättningen nå samma höga nivåer som i slutet av 1980-talet. Balanseringen kommer med största sannolikhet att vara stängd. Pensionering vid 65 års ålder skulle i detta scenario ge en allmän pension på 54 procent av slutlönen, medan pensionering vid 67 års ålder skulle ge en allmän pension på 62 procent av slutlönen.

Som vi kan se behövs alltså rejäla förändringar på arbetsmarknaden (sysselsättningen) och bra förutsättningar för ett längre arbetsliv (arbetsmiljö/arbetsvillkor). För att en LO-arbetare ska kunna uppnå den förväntade pensionsnivån på 62 procent av slutlönen krävs idag att hen kan arbeta till 67 års ålder.

Syfte

Det finns idag ingen tillförlitlig uppgift om hur länge arbetarna faktiskt kan arbeta. I diskussionen om vad som behöver göras för att förlänga arbetslivet är det djupt otillfredsställande att inte veta svaret på den frågan.

Om det visar sig att en majoritet av arbetarna redan idag når upp till en faktisk pensionsålder på 67 år så borde fokus ligga på att göra det möjligt för dem som vill och orkar att jobba ännu längre. Enligt Lagen om anställningsskydd har den anställda idag rätt att arbeta fram till 67 års ålder. Teoretiskt sett innebär detta att alla skulle kunna arbeta till 67 år och på så sätt få en pension i nivå med den förväntade. Inom en snar framtid förväntas dock medellivslängden öka vilket innebär att arbete bortom 67 år kommer att krävas för att uppnå denna nivå. I detta scenario bör fokus i så fall vara på att höja LAS-åldern till exempelvis 69 år.

Om det däremot visar sig att arbetarnas medelpensioneringsålder är lägre än 67 år får det allvarliga konsekvenser både för individen och för samhället. Individen får en mycket lägre pension än den förväntade, pensionering vid 65 år gav 2011 exempelvis 51 procent i allmän pension. Tidigare pension ger förstås ännu lägre pensionsnivå. Samhället får ökade kostnader i form av högre garantipension och bostadstillägg. I detta scenario bör istället fokus vara på att förbättra arbetsmiljö och arbetsvillkor samt övriga socialförsäkringar.

I denna rapport har vi därför bett SCB göra beräkningar av den faktiska medelpensioneringsåldern för olika LO-yrken. Det är LOs förbund som har valt ut vilka yrken inom respektive förbunds område som ska undersökas. Vi har även bett SCB göra beräkningar för ett antal relevanta tjänstemannayrken. Det är LO som har valt ut vilka tjänstemannayrken som ska undersökas.

Data och metod

Det finns flera olika sätt att definiera och beräkna den ålder vid vilken man slutar arbeta eller börjar ta ut pension. Medelpensioneringsåldern kan definieras som den genomsnittliga ålder då en person utträder ur arbetsmarknaden eller den ålder då en person börjar ta ut en pensionsförmån. Den metod som används i denna rapport för att räkna fram medelpensioneringsåldern är en anpassad version av den metod som Försäkringskassan använde sig av för att beräkna utträdesåldern från arbetskraften i rapporten *Analyserar 2006:11 Genomsnittlig pensionsålder i de nordiska länderna*.

Medelpensioneringsåldern har i denna rapport beräknats utifrån en population där uppgifter har hämtats från databasen STATIV, årgångar 2011 och 2012, och utgörs av personer 49–74 år som varit folkbokförda i Sverige vid båda årsskiften. Åldern avser ålder vid årets slut år 2012. Individerna ska år 2011 tillhöra något av de undersökta yrkena. För att yrkesuppgiften i största möjliga mån ska överensstämma med det yrke en person har vid pensioneringen ingår enbart personer med en relativt ny yrkesuppgift, från år 2009 eller senare. Yrkesindelningen är gjord utifrån SSKYK-klassificering.

För att avgöra om en person förvärvsarbetar eller inte utgår vi från de inkomster personen erhållit. En person vars inkomst från arbete under 2011 överstigit en viss given andel av total inkomst anses vara i arbete, och därmed under risk att gå i pension året därpå. På motsvarande sätt anses en person vars inkomst från pension under 2012 överstigit en given andel av total inkomst ha slutat arbeta och gått i pension under året.

Med total inkomst avses summan av nedanstående inkomster:

- a) Förvärvsinkomst och arbetsrelaterade ersättningar
- b) Ersättning från arbetslöshetskassa/arbetslöshetsförsäkring
- c) Inkomst föranledd av arbetsmarknadspolitisk åtgärd där ersättningen går till individen
- d) Inkomst föranledd av förtidspension/sjukbidrag/ sjukersättning/aktivitetsersättning
- e) Inkomst från åldersrelaterade pensioner

Inkomst av arbete definieras här som summan av:

- a) Förvärvsinkomst och arbetsrelaterade ersättningar
- b) Ersättning från arbetslöshetskassa/arbetslöshetsförsäkring
- c) Inkomst föranledd av arbetsmarknadspolitisk åtgärd där ersättningen går till individen

Inkomst av pension definieras som summan av:

- d) Inkomst föranledd av förtidspension/sjukbidrag/ sjukersättning/aktivitetsersättning
- e) Inkomst från åldersrelaterade pensioner

Måttet på pensioneringsålder tas fram enligt följande:

50 procent

För att ingå i populationen ska en person ha en arbetsinkomst under 2011 som är minst 50 procent av den totala inkomsten. En person anses ha gått i pension under 2012 om inkomsten av pension detta år överstiger 50 procent av total inkomst. Populationen i åldrarna 50–74 år uppgår till ca 715 000 individer.

Metoden fångar inte upp de individer som inte kan arbeta kvar i yrket men som anses vara för friska för att ha rätt till sjukersättning men för sjuka för att kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Dessa individer har ingen ersättning från försäkringssystemen utan försörjer sig troligtvis antingen via närstående eller via försörjningsstöd och ingår därför inte i statistiken.

Metoden fångar inte heller upp de individer som erhållit så kallad avgångspension från sin arbetsgivare. Denna typ av ersättning finns inte med som inkomstvariabel i SCBs statistik från inkomst- och taxeringsregistret.

Det faktum att varken gruppen som helt står utanför försäkringssystemet eller gruppen som har erhållit avgångspension inte finns med i underlaget är problematiskt. Det är emellertid svårt att få tillförlitliga uppgifter om dessa individer, särskilt de som helt står utanför försäkringssystemet och försörjer sig via närstående, som går att samköra med inkomstregistret.

Vi har trots detta valt att använda den tidigare beskrivna metoden i ett första försök att få en bild av medelpensioneringsåldern för olika LO-yrken. Om de grupper av individer som inte fångas upp i statistiken är stora, betyder det att det resultat som presenteras i denna rapport överskattar medelpensioneringsåldern.

Beräkningsmetod

Medelpensioneringsåldern P_{y2012} för en yrkesgrupp y år 2012 räknas fram utifrån följande formel:

$$P_{y2012} = \left(\sum_{s=50}^{74} f_{y2012}^s / f_{y2012}^{49} \right) + 49$$

där f_{y2012}^s = andelen i åldern s år som under 2012 förvärvsarbetar.

Summeringen inom parentes anger det förväntade antalet arbetsår från 49 års ålder. För att erhålla den förväntade åldern då man slutar förvärvsarbete adderas 49 till summan.

Andelen som förvärvsarbetar i en grupp beräknas i normala fall som antal förvärvsarbetande dividerat med det totala antalet i gruppen. När denna andel ska beräknas för en viss yrkesgrupp finns inte det totala antalet i gruppen eftersom uppgift om yrkestillhörighet i allmänhet saknas för personer som slutat arbeta sedan tidigare. I dessa beräkningar har

totalantalet skattats genom att summera antalet personer i yrkesgruppen i en viss ålder med det totala antal som gått i pension i yngre åldrar.

I vissa yrkesgrupper är åldersfördelningen skev. För att justera för detta har en åldersstandardisering gjorts där beräkningen av medelpensioneringsålder är gjord på en population med samma antal individer i varje ålder.

Redovisning av resultat

Uppgifterna över medelpensioneringsåldern för en yrkesgrupp redovisas i denna rapport med uppdelning på kön: kvinnor, män samt båda könen tillsammans. Antalet personer beräkningarna bygger på har betydelse för tillförlitligheten i resultaten. Antalet personer i en yrkesgrupp behöver uppgå till minst 500 personer för att uppgiften om medelpensioneringsålder ska vara meningsfull att redovisa. Detta innebär att ett antal mindre yrkesgrupper enligt SSYK-klassificeringen har slagits samman med en eller flera likartade yrkesgrupper för att uppnå tillräcklig storlek. I de fall då antalet personer av ett visst kön understiger 500 personer redovisas medelpensioneringsåldern för det andra könet samt för hela yrkesgruppen (under förutsättning att dessa består av minst 500 personer).

Resultat

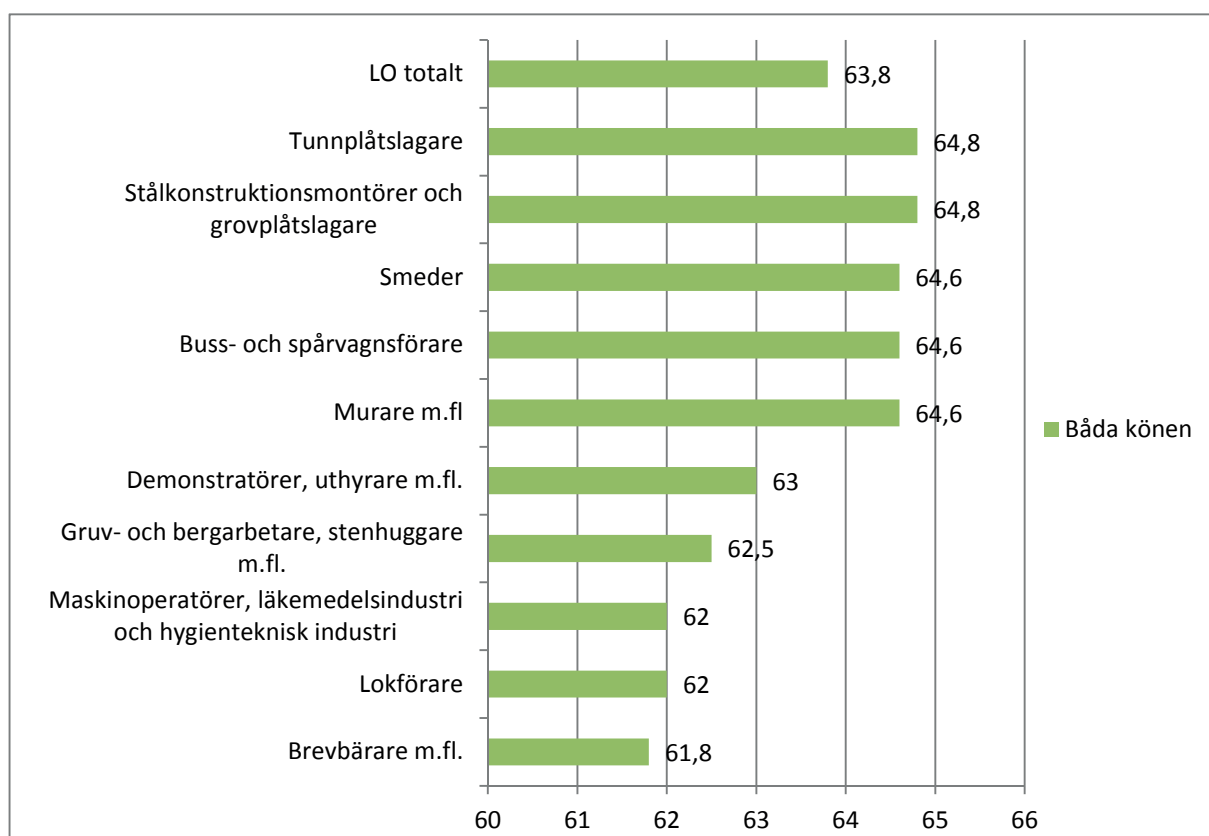
Som nämndes under metodavsnittet finns inte de anställda som antar ett erbjudande om avgångspension med i det statistiska underlag som använts. En individ som 2011 hade en arbetsinkomst som översteg 50 procent av den totala inkomsten men som 2012 hade börjat ta ut avgångspension finns alltså inte med i urvalet, trots att hen i praktiken pensionerat sig. Inte heller de individer som helt står utanför försäkringssystemen och antingen försörjer sig via närstående eller via försörjningsstöd finns med i underlaget.

Det kan finnas anledning att fundera över om detta faktum har någon avgörande betydelse för utfallet. Det finns i dagsläget inte någon statistik över hur vanligt förekommande det är att arbetsgivaren erbjuder äldre anställda en avgångspension, och inte heller om det är vanligare inom vissa yrken och i så fall vilka dessa är. För gruppen som står utanför försäkringssystemen är statistiken mycket osäker, särskilt för de som försörjer sig via närstående. Om dessa grupper är stora betyder det att det resultat som presenteras i den följande redovisningen överskattar medelpensioneringsåldern.

Medelpensioneringsålder, LO totalt

I det följande redovisas den totala genomsnittliga medelpensioneringsåldern för hela LO-kollektivet samt ett antal yrken inom LO. De yrken som presenteras inledningsvis är de fem med högst respektive de fem med lägst medelpensioneringsålder. Resultatet presenteras dels sammantaget för båda könen, dels uppdelat på kvinnor och män.

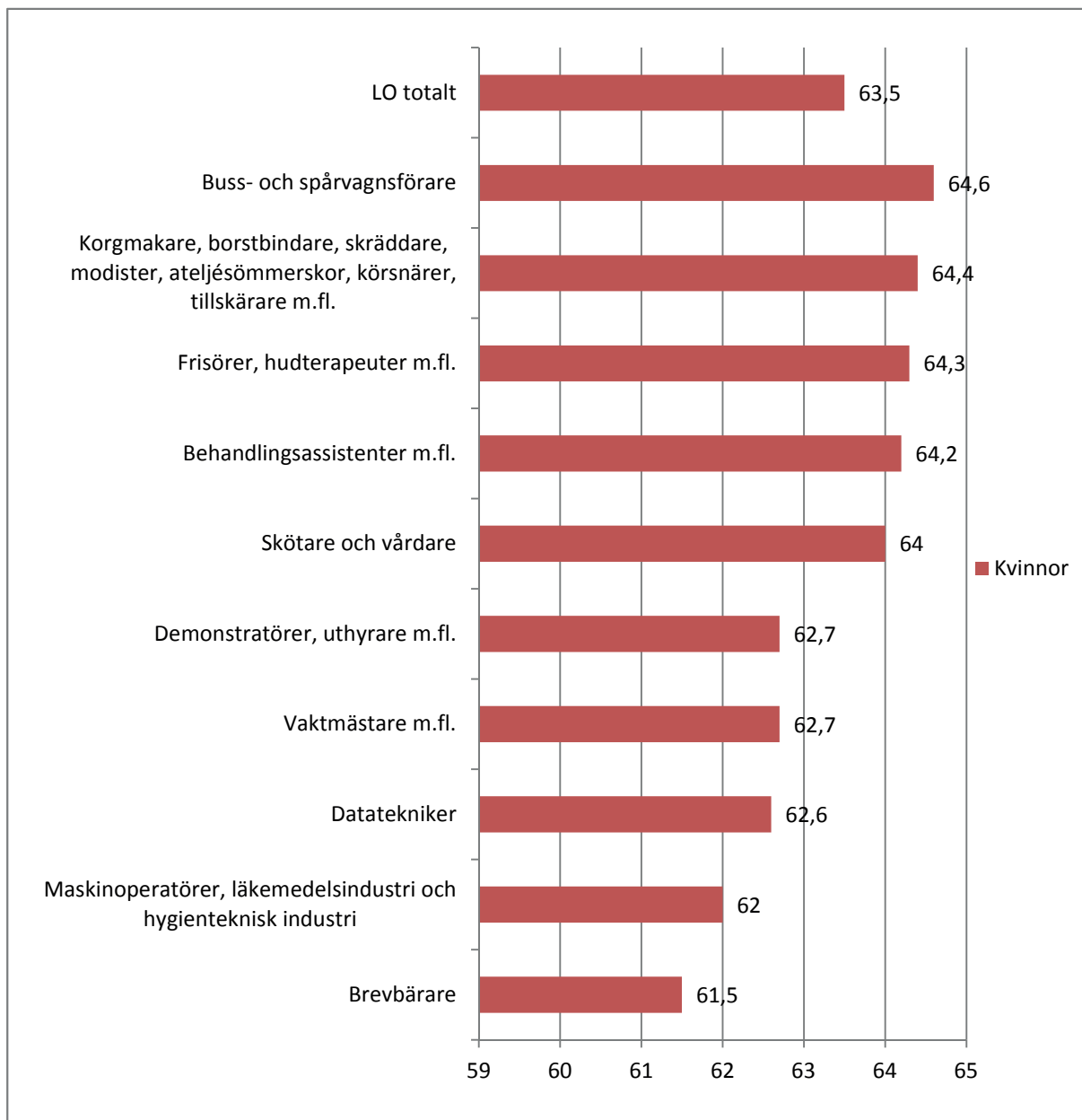
Medelpensioneringsålder, båda könen

Medelpensioneringsåldern för hela LO-kollektivet med kvinnor och män redovisade tillsammans är 63,8 år. De yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern är brevbärare med flera, 61,8 år och lokförare och maskinoperatörer inom läkemedelsindustri och hygienisk industri har den näst lägsta, 62 år. De yrkesgrupper som har den högsta medelpensioneringsåldern är tunnplåtslagare, grovplåtslagare och stålkonstruktionsmontörer, 64,8 år.

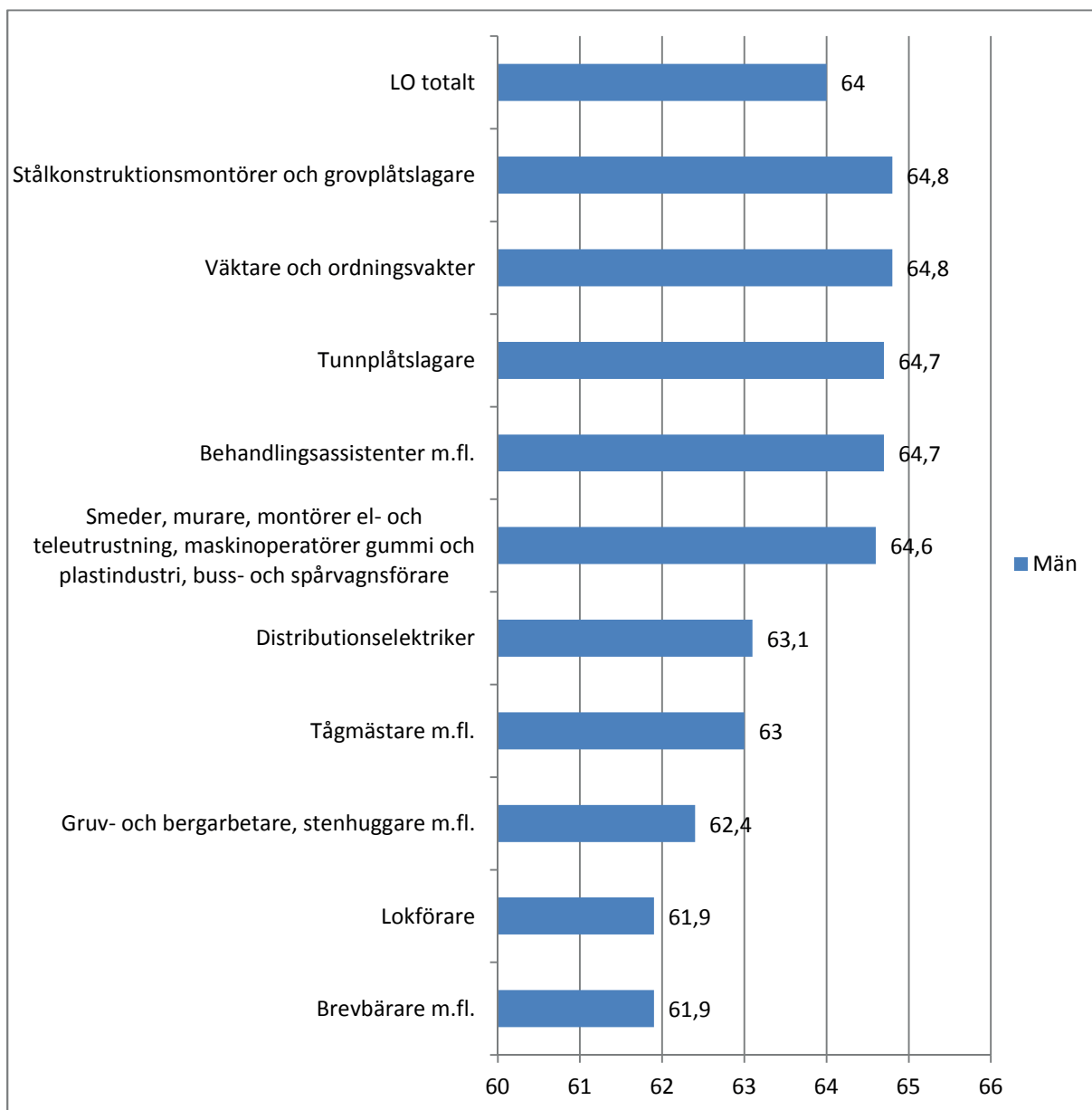
Här kan det dock noteras att både lokförare och brevbärare fortfarande omfattas av en tjänstepensionslösning som gör det möjligt för dem att ta ut pension i förtid. Detta har troligtvis påverkat nivån på medelpensioneringsåldern för dessa grupper.

Medelpensioneringsålder, kvinnor

Medelpensioneringsåldern för LO-kollektivets kvinnor är 63,5 år. De yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern är brevbärare, 61,5 år och maskinoperatörer inom läkemedelsindustri och hygien teknisk industri har den näst lägsta, 62 år. De yrkesgrupper som har den högsta medelpensioneringsåldern är buss- och spårvagnsförare, 64,6 år tätt följda av korgmakare, borstbindare, skräddare, modister, ateljésömmerskor, körsnärer, tillskärare med flera, 64,4 år.

Medelpensioneringsålder, män

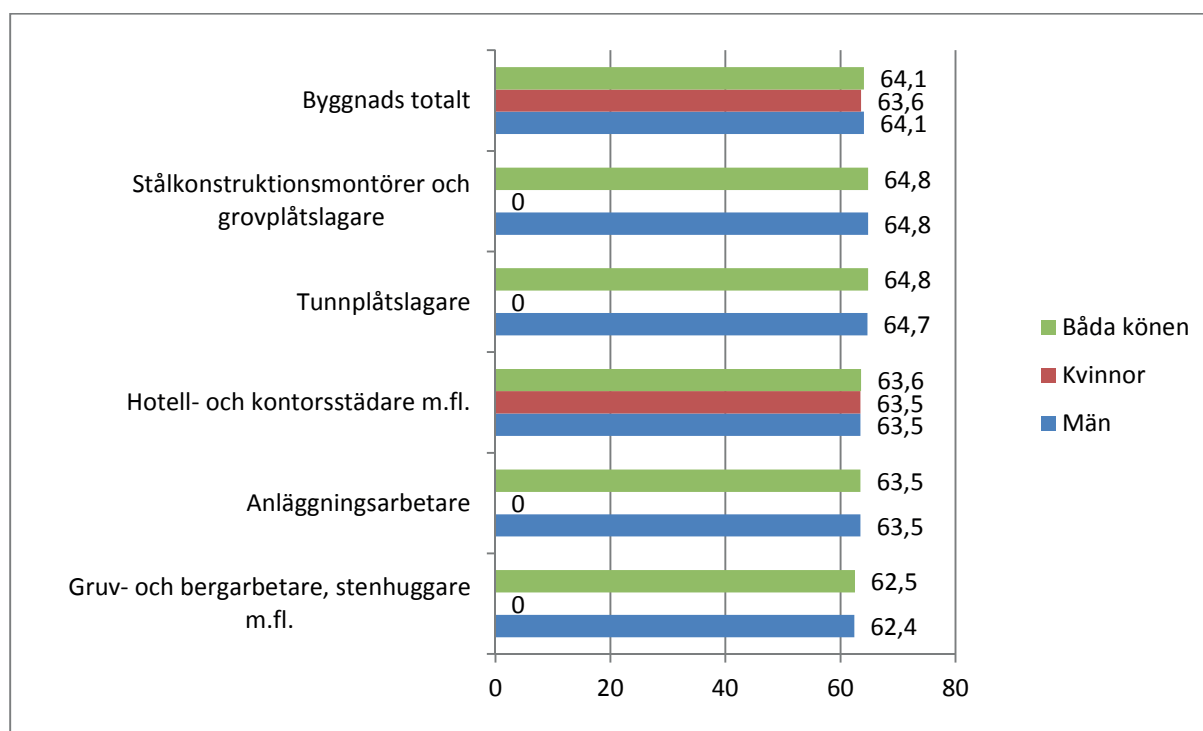
Medelpensioneringsåldern för LO-kollektivets män är 64 år. De yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern är brevbärare och lokförare, 61,9 år och gruv- och bergarbetare, stenhuggare m.fl. har den näst lägsta, 62,4 år. De yrkesgrupper som har den högsta medelpensioneringsåldern är stålkonstruktionsmontörer, grovplåtslagare, väktare och ordningsvakter, 64,8 år, tätt följda av tunnplåtslagare och behandlingsassistenter med flera 64,7 år.

Medelpensioneringsålder, förbundsvis

I det följande redovisas medelpensioneringsåldern för ett urval av yrken inom varje LO-förbund. Först redovisas den totala genomsnittliga medelpensioneringsåldern inom respektive förbund och därefter ett antal yrken inom förbundet. De yrken som presenteras är de två med högst respektive de två med lägst medelpensioneringsålder. Resultatet presenteras dels sammantaget för båda könen, dels uppdelat på kvinnor och män. En redovisning av alla de utvalda yrkena inom respektive förbund och urvalet av tjänstemannayrken återfinns som bilaga 1.

Svenska Byggnadsarbetareförbundet

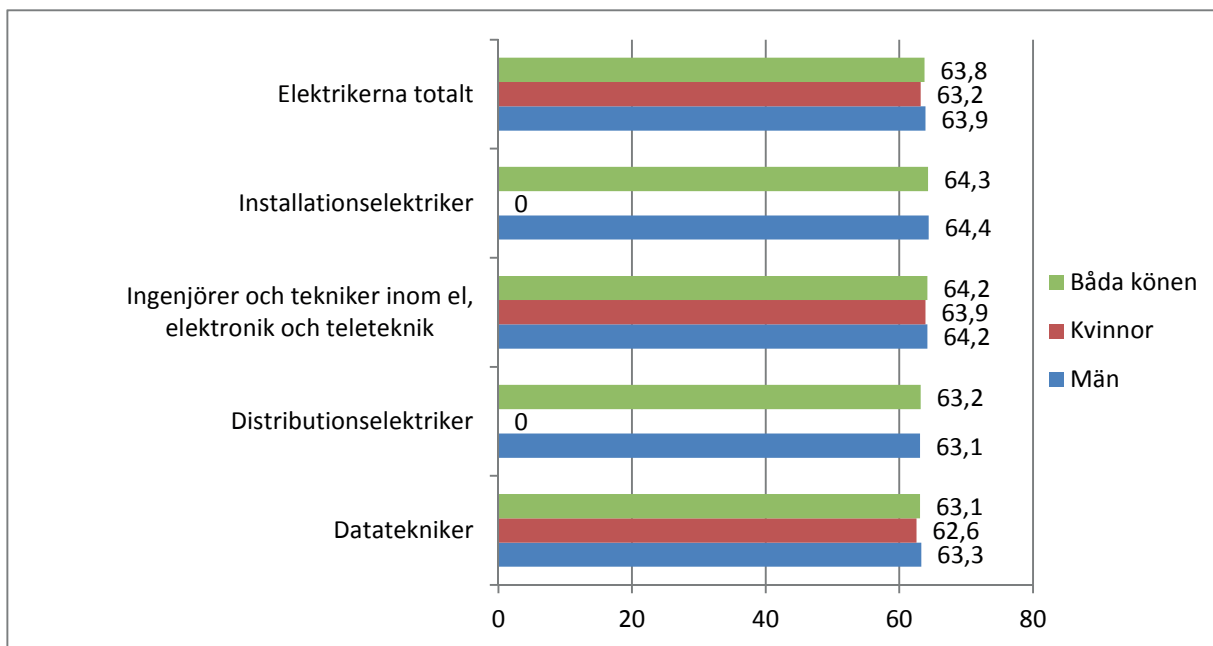
I Byggnads är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet inom de flesta yrkesgrupper för att det ska vara möjligt att säga något om medelpensioneringsålder för dem. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Byggnads är 64,1 år för män och 63,6 år för kvinnor.

Gruv- och bergarbetare, stenhuggare med flera är de yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 62,4 år (män) och anläggningsarbetare har den näst lägsta, 62,5 år (män). Stålkonstruktionsmontörer och grovplåtslagare är de yrkesgrupper som har den högsta, 64,8 år (män) tätt följda av tunnpåtslagare, 64,7 år (män).

Svenska Elektrikerförbundet

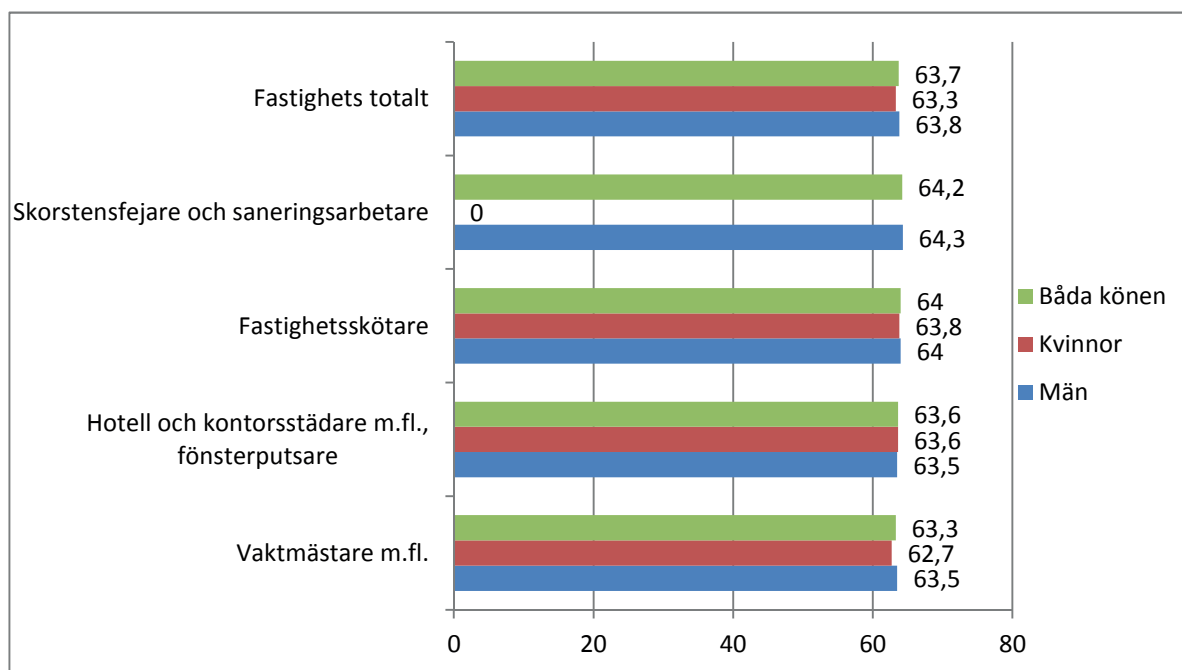
Även i Elektrikerna är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet i vissa yrkesgrupper för att dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Elektrikerna är 63,9 år för män och 63,2 år för kvinnor.

Kvinnliga datatekniker är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 62,6 år och distributionselektriker har den näst lägsta, 63,1 år (män). Installationselektriker är den yrkesgrupp som har den högsta, 64,4 år (män) tätt följda av tekniker inom el, elektronik och teleteknik, 64,2 år (män). Den sistnämnda gruppen delar dock i SCBs statistik yrkesgrupp med ingenjörer inom samma yrkesområde. Detta kan möjligtvis dra upp snittet för denna grupp.

Fastighetsanställdas Förbund

I Fastighets är det enbart i en yrkesgrupp där antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet för att dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Fastighets är 63,8 år för män och 63,3 år för kvinnor.

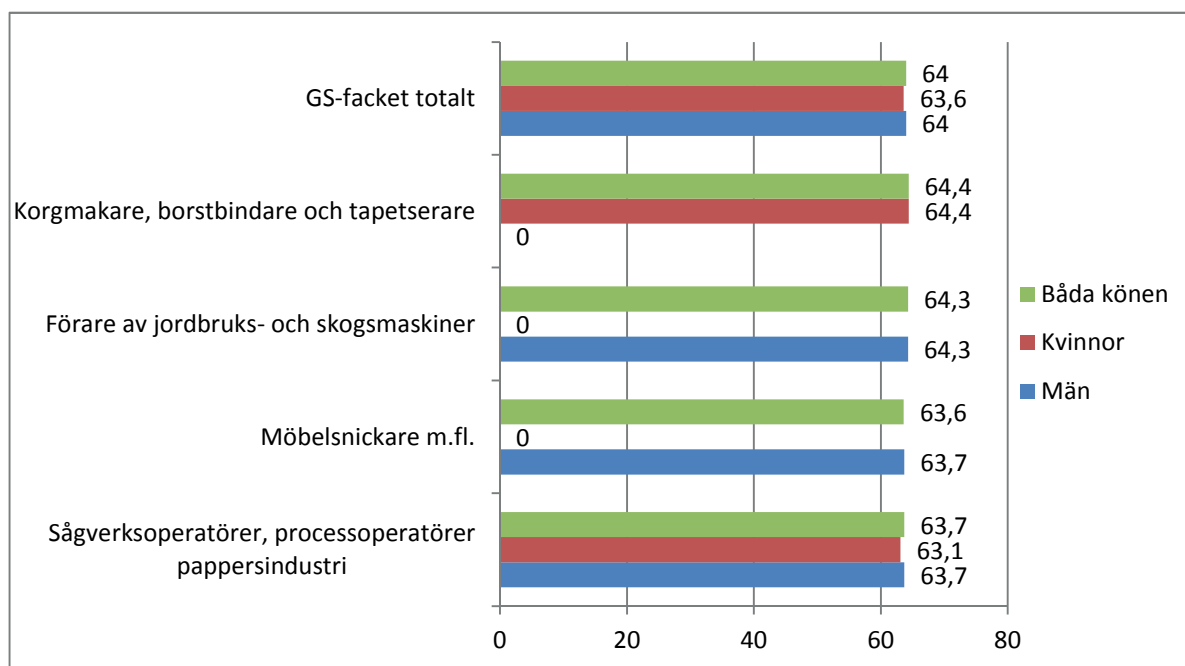
Kvinnliga vaktmästare är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 62,7 år och hotell och kontorsstädare, fönsterputsare med flera har den näst lägsta, 63,5 år (män). Skorstensfejare och saneringsarbetare¹ är de yrkesgrupper som har den högsta, 64,3 år (män) tätt följda av fastighetsskötare, 64 år (män).

¹ Skorstensfejare organiseras av Kommunal men återfinns i SSYK-klassificeringen tillsammans med saneringsarbetare, som organiseras av Fastighets, därav redovisningen ovan.

GS-facket

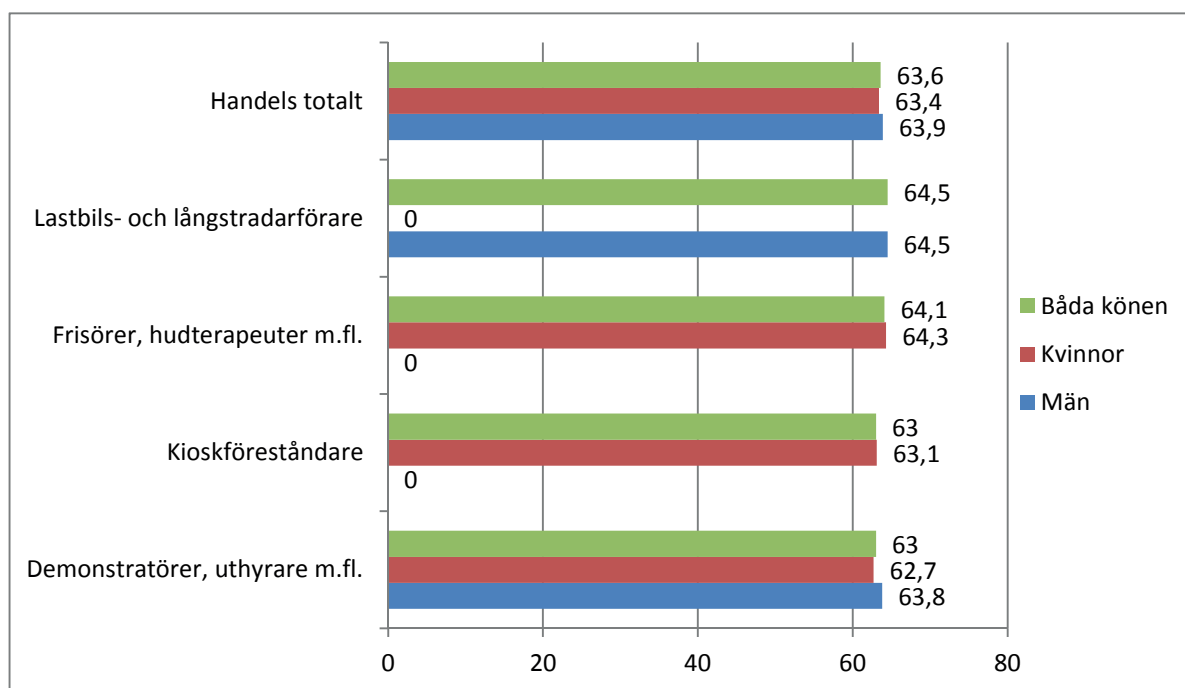
I GS-facket finns det yrkesgrupper inom båda könen där antalet i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för GS-facket är 64 år för män och 63,6 år för kvinnor.

Kvinnliga sågverksoperatörer är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 63,1 år och möbelsnickare har den näst lägsta, 63,7 år (män). Kvinnliga korgmakare, borstbindare och tapetserare är de yrkesgrupper som har den högsta, 64,4 år tätt följda av förare av jordbruks- och skogsmaskiner, 64,3 år (män).

Handelsanställdas Förbund

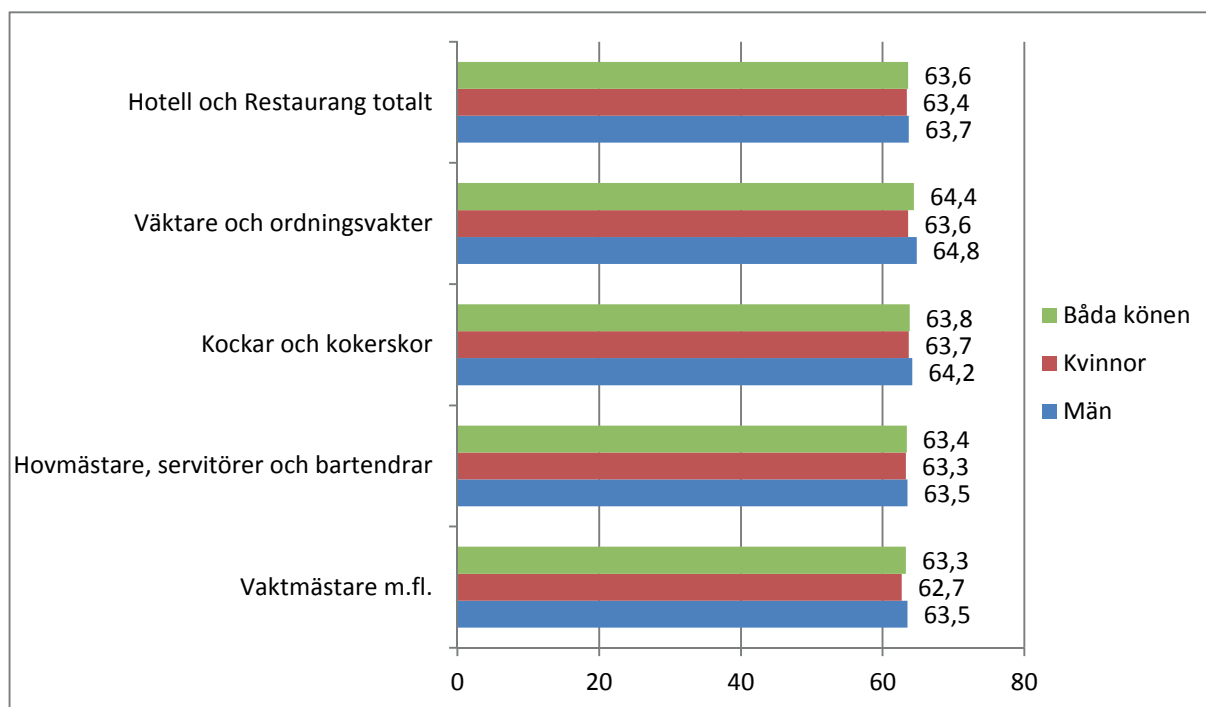
I Handels finns det yrkesgrupper inom båda könen där antalet i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Handels är 63,9 år för män och 63,4 år för kvinnor.

Kvinnliga demonstratriser och uthyrare är de yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 62,7 år och kioskföreståndare har den näst lägsta, 63,1 år (kvinnor). Lastbils- och långstradarförare är de yrkesgrupper som har den högsta, 64,5 år tätt följda av kvinnliga frisörer och hudterapeuter 64,3år.

Hotell- och restaurangfacket

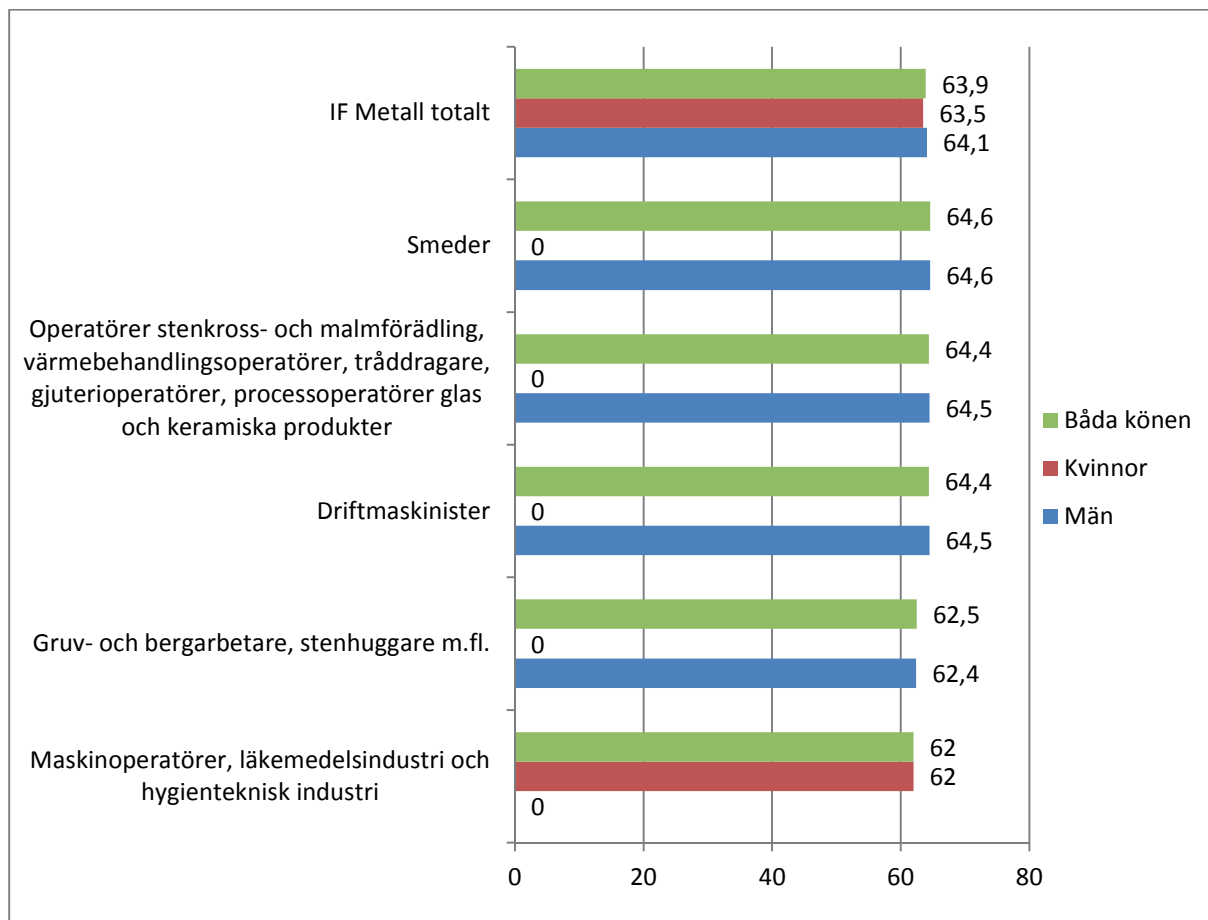
I Hotell- och Restaurang finns det tillräckligt med individer inom båda könen i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) så att medelpensioneringsåldern för dessa kan redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Hotell- och Restaurang är 63,7 år för män och 63,4 år för kvinnor.

Kvinnliga vaktmästare är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 62,7 år och hovmästare, servitörer och bartendrar har den näst lägsta, 63,3 år (män). Väktare och ordningsvakter är de yrkesgrupper som har den högsta, 64,8 år (män) tätt följda av kockar och kokerskor, 64,2 år (män).

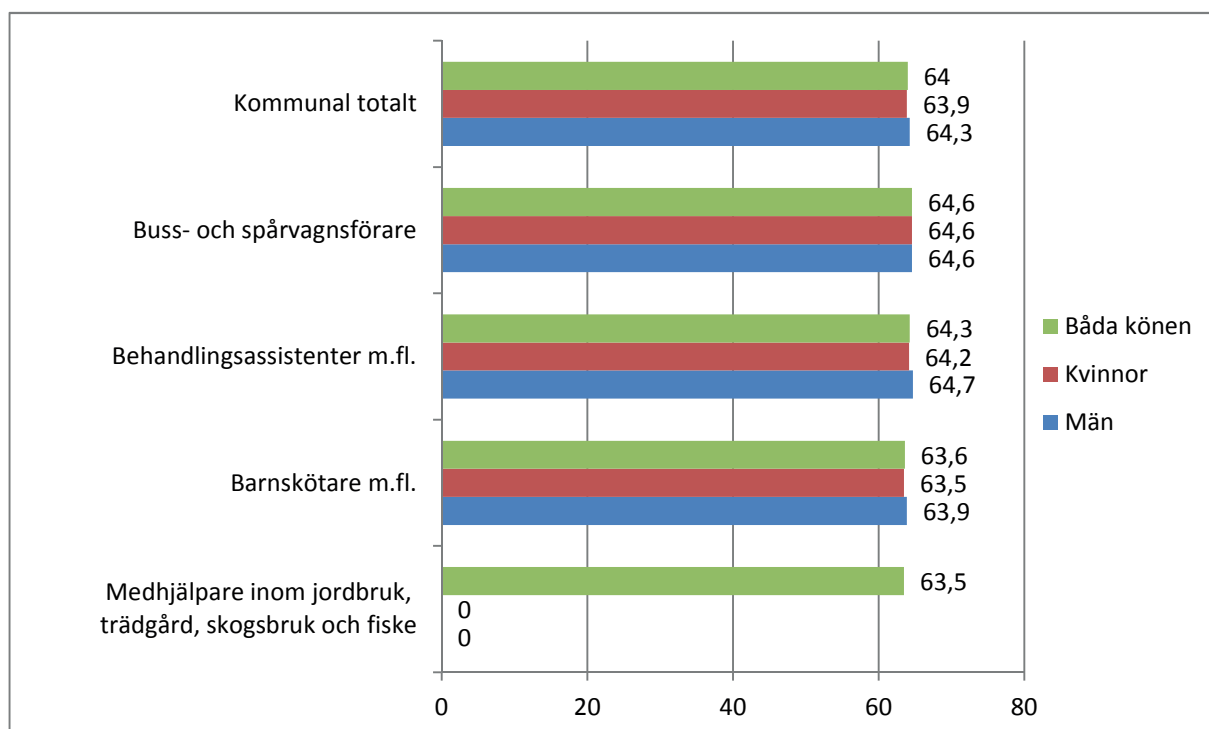
IF Metall

I IF Metall är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet inom de flesta yrkesgrupper för att det ska vara möjligt att säga något om medelpensioneringsålder för dem. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för IF Metall är 64,1 år för män och 63,5 år för kvinnor.

Kvinnliga maskinoperatörer inom läkemedels- och hygien teknisk industri är de yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 62 år och gruv- och bergarbetare, stenhuggare med flera har den näst lägsta, 62,4 år (män). Smeder är den yrkesgrupp som har den högsta, 64,6 år tätt följd av operatörer inom stenkross- och malmförädling, värmebehandling med mera 64,4 år (män) samt driftmaskinister 64,4 år (män).

I Kommunal finns det tillräckligt med individer inom båda könen i de flesta yrken i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) så att medelpensioneringsåldern för dessa kan redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Kommunal är 64,3 år för män och 63,9 år för kvinnor.

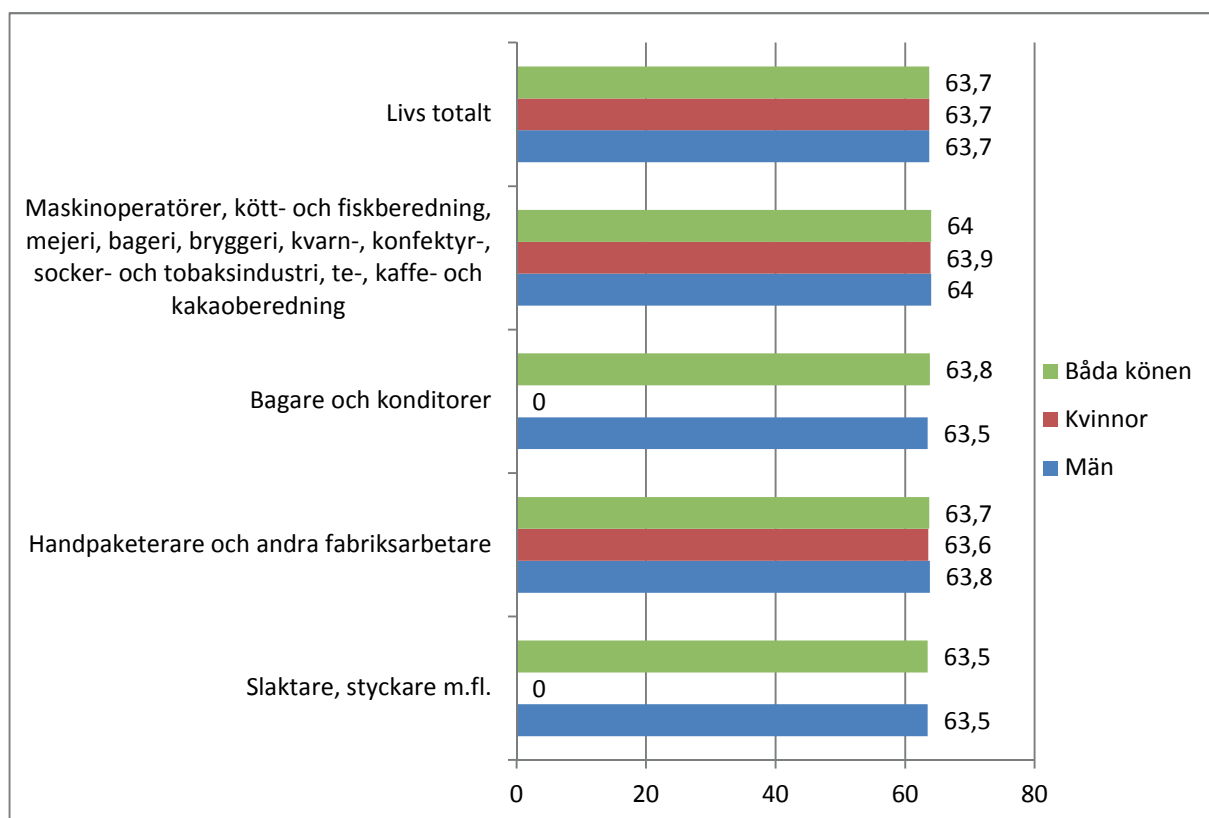

Medhjälpare inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske är de yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 63,5 år och barnskötare har den näst lägsta 63,5 år (kvinnor). Behandlingsassistenter är den yrkesgrupp som har den högsta, 64,7 år (män) tätt följd av buss- och spårvagnsförare, 64,6 år.

Kommunals största yrkesgrupp, undersköterskor, har en medelpensioneringsålder på 63,9 år för kvinnor och 64,2 år för män (se tabell i bilaga 1). De återfinns alltså i mitten av de yrkesgrupper inom Kommunal som undersökts och redovisas därför inte i diagrammet, som ju enbart återger de två grupper med lägst respektive högst medelpensioneringsålder.

Livsmedelsarbetareförbundet

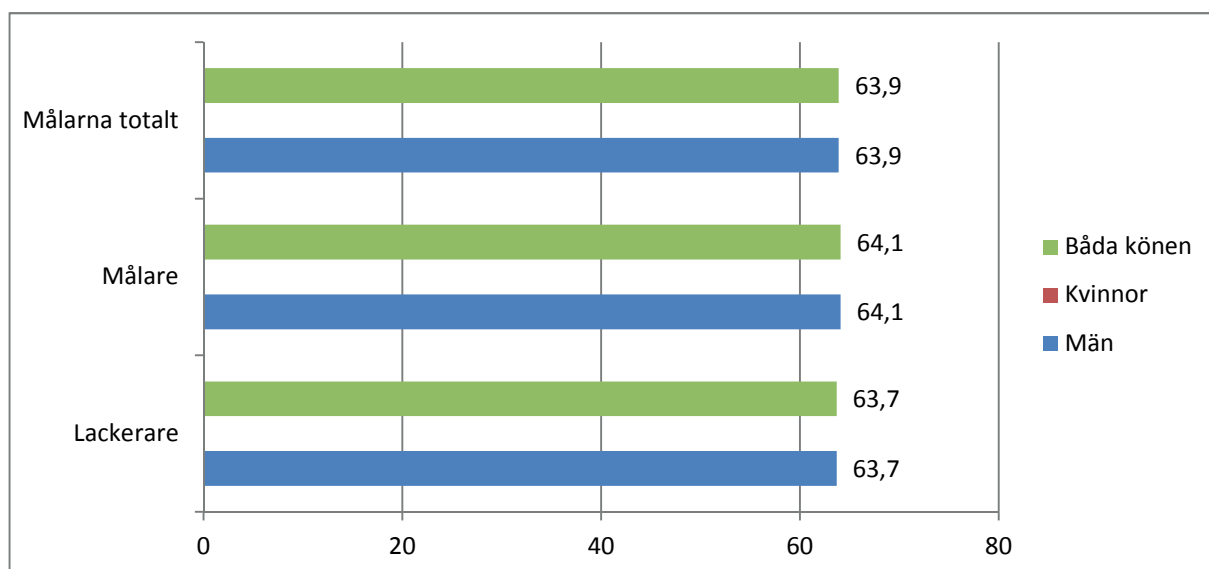
Även i Livs är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet i vissa yrkesgrupper för att dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Livs är 63,7 år för både män och kvinnor.

Slaktare, styckare, bagare och konditorer är de yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 63,5 år (män) och handpaketerare och andra fabriksarbetare har den näst lägsta, 63,6 år (kvinnor). Maskinoperatörer inom livsmedelsindustrin är den yrkesgrupp som har den högsta, 64 år (män) tätt följd av bagare och konditorer, 63,8 år.

Svenska Målareförbundet

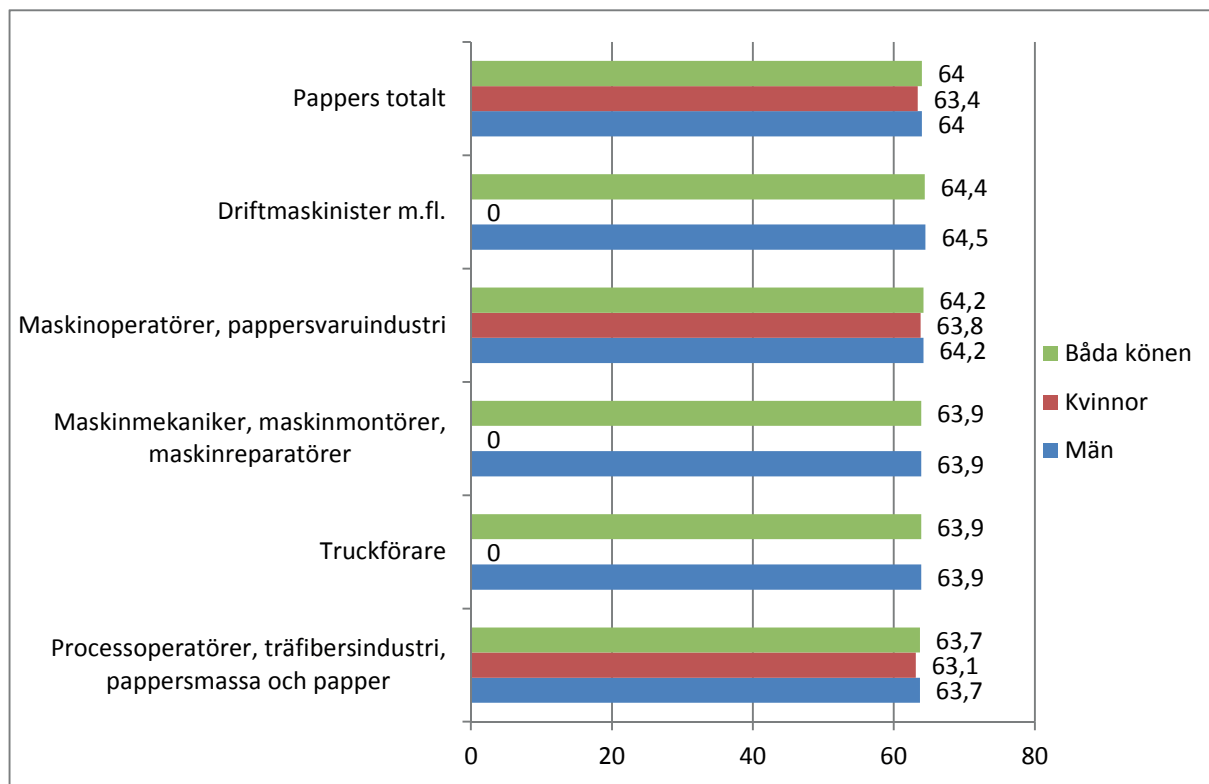
I målarna är antalet kvinnor för litet i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för båda yrkesgrupperna för att medelpensioneringsåldern ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Målarna är 63,9 år (män).

Lackerare är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 63,7 år medan målare är den yrkesgrupp som har den högsta, 64,1år.

Svenska Pappersindustriarbetareförbundet

I Pappers är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet i vissa yrkesgrupper för att medelpensioneringsåldern för dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Pappers är 64 år för män och 63,4 år för kvinnor.

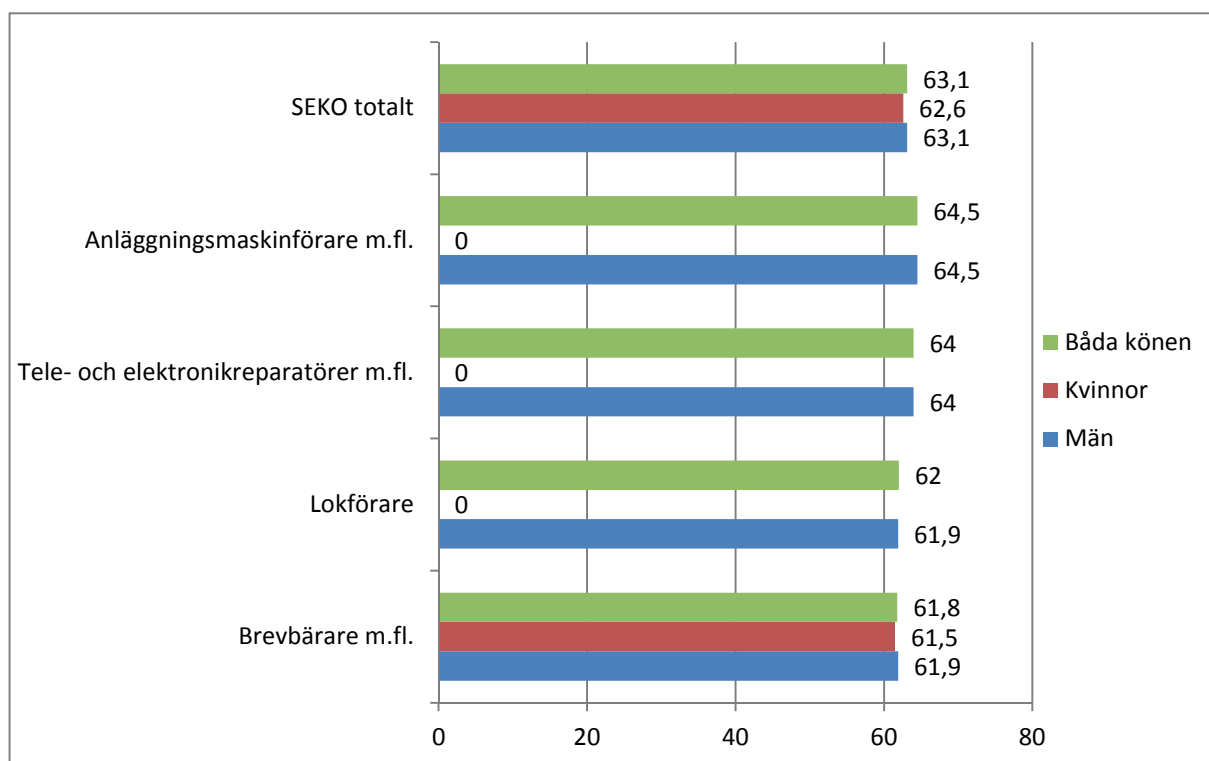

Kvinnliga processoperatörer inom träfiberindustri, pappersmassa och papper är de yrkesgrupper som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 63,1 år och truckförare har den näst lägsta, 63,9 år. Driftmaskinister är den yrkesgrupp som har den högsta, 64,5 år (män) tätt följd av maskinoperatörer inom pappersvaruindustri, 64,2 år (män).

Facket för Service och Kommunikation

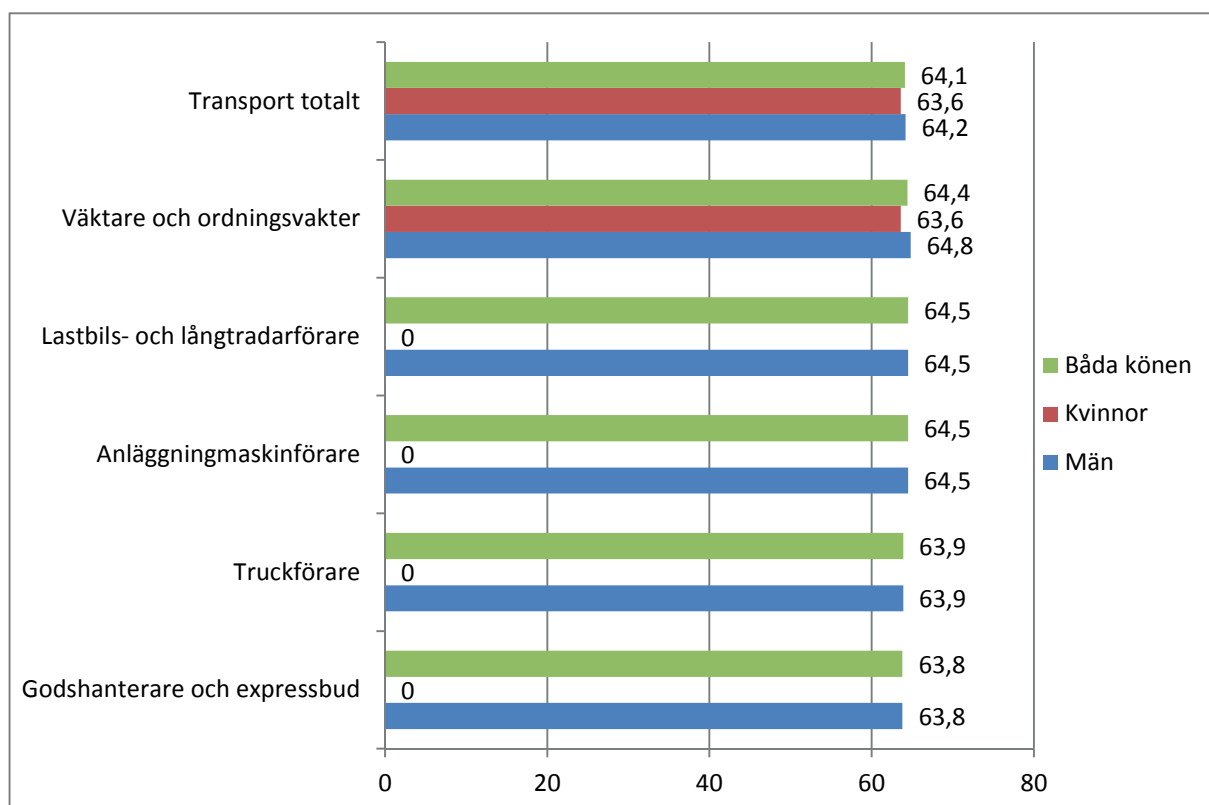
Även i SEKO är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet i vissa yrkesgrupper för att medelpensioneringsåldern för dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för SEKO är 63,1 år för män och 62,6 år för kvinnor.

Kvinnliga brevbärare är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 61,5 år och lokförare har den näst lägsta, 61,9 år (män). Anläggningsmaskinförare är den yrkesgrupp som har den högsta, 64,5 år (män) tätt följd av tele- och elektronikoperatörer 64 år (män).

Svenska Transportarbetareförbundet

I Transport är antalet kvinnor i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för litet inom de flesta yrkesgrupper för att det ska vara möjligt att säga något om medelpensioneringsålder för dem. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för Transport är 64,2 år för män och 63,6 år för kvinnor.

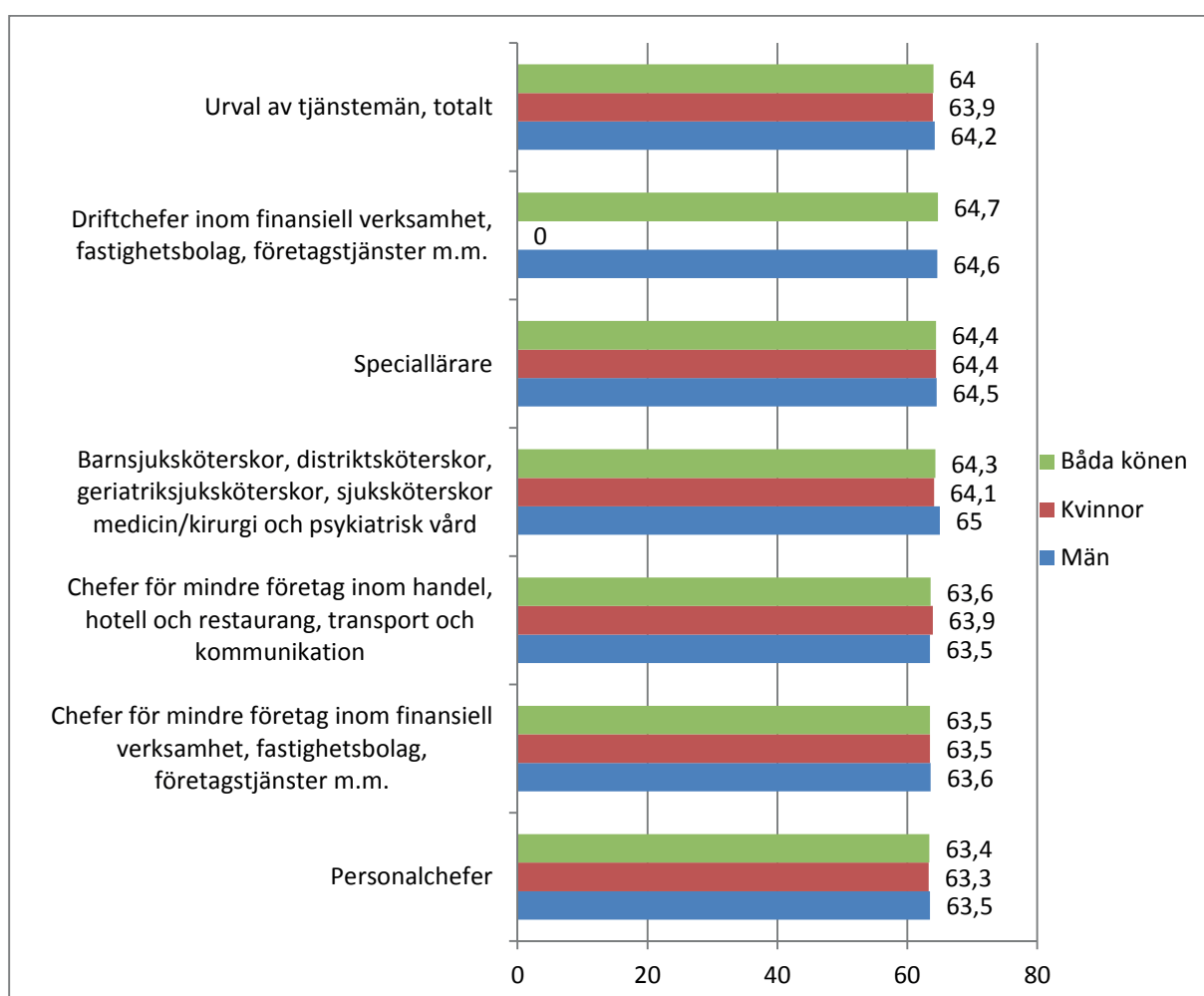

Kvinnliga väktare är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern 63,6 år och godshanterare och expressbud har den näst lägsta, 63,8 år (män). Väktare och ordningsvakter är de yrkesgrupper som har den högsta, 64,8 år (män) tätt följda av lastbils- och långtradarförare 64,5 år (män) och anläggningmaskinförare, 64,5 år (män).

Urval av tjänstemän

Många av tjänstemannagrupperna omfattas av pensionsavtal som gör det möjligt för dem att ta ut tjänstepension före 65 års ålder med en hög ersättningsnivå. För LO-grupperna finns vanligtvis inte motsvarande avtal. Det kan påverka medelpensioneringsåldern för dessa tjänstemannagrupper.

I det urval av tjänstemän som gjorts finns det tillräckligt med kvinnor i de flesta yrkesgrupper i den undersökta åldersgruppen (50-74 år) för att medelpensioneringsåldern för dessa ska kunna redovisas separat. Den genomsnittliga medelpensioneringsåldern totalt för urvalet av tjänstemän är 64,2 för män och 63,9 för kvinnor.

Personalchefer är den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern, 63,3 år (kvinnor) och chefer för mindre företag inom finansiell verksamhet, fastighetsbolag, företagstjänster med mera har den näst lägsta, 63,5 år. Män i gruppen sjuksköterskor med olika inriktningar har den högsta medelpensioneringsåldern, 65 år, tätt följda av driftchefer inom finansiell verksamhet, fastighetsbolag, företagstjänster med mera. 64,6 år (män) och speciallärare, 64,5 år (män).

Diskussion och slutsatser

Analys, LO totalt

Vi kan konstatera att medelpensioneringsåldern för hela LO-kollektivet (63,8) ligger en bit under det som av de flesta fortfarande uppfattas som "ordinarie pensionsålder", 65 år. Som nämndes inledningsvis krävs dock idag arbete till 67 års ålder för att uppnå en pensionsnivå som motsvarar 60-62 procent av slutlönen, under förutsättning att pension tjänats in i heltidsarbete under en period av 47 år. Det betyder att medelpensioneringsåldern för LO-kollektivet är 3,2 år kortare än vad som är behövligt.

Vi vet dock inget om varför de som tar ut sin pension tidigare än 65 års ålder gör detta. Metoden gör ingen skillnad på dem som tagit ut pension tidigt för att de vill eller kan och på dem som måste för att alternativet att fortsätta arbeta inte fungerar av olika skäl, som exempelvis utförsäkring på grund av sjukdom.

Att tvingas börja ta ut sin pension tidigt innebär en lägre pensionsnivå under hela pensionärstiden. Ju längre man arbetar och tjänar in pensionsrätt, desto större blir pensionen. Den förväntade återstående livslängden från pensionstidpunkten blir också kortare. Delningstalet blir därför lägre och den årliga pensionen högre. Den sammanlagda effekten av en högre pensionsbehållning och ett lägre delningstal kan uppskattas till ungefär 7-8 procent mer i pension för varje år som man kan skjuta upp pensionsuttaget. Eftersom medelpensioneringsåldern för LO-kollektivet är 3,2 år kortare än vad som kan anses vara behövligt, betyder det att pensionen i genomsnitt blir cirka 24 procent lägre än om medelpensioneringsåldern hade varit 67 år.

Denna effekt mildras dock för den som blir beviljad sjukersättning fram till 65 års ålder istället för att börja ta ut den allmänna pensionen. Sjukersättning ger bara något lägre pensionsrättigheter än fortsatt arbete, vilket betyder att den framtida pensionen påverkas lite.

Skillnaden mellan kvinnor och män är 0,5 år sett till genomsnittet för de båda könen. Vi kan dock konstatera att skillnaderna mellan olika yrkesgrupper är stor, både inom och mellan könen. I gruppen kvinnor skiljer det 3,1 år mellan den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern (brevbärare 61,5 år) och den yrkesgrupp som har den högsta (buss- och spårvagnsförare 64,6 år). I gruppen män skiljer det 2,9 år mellan den yrkesgrupp som har den lägsta medelpensioneringsåldern (brevbärare 61,9 år) och de yrkesgrupper som har den högsta (stålkonstruktionsmontörer, grovplåtslagare, väktare och ordningsvakter 64,8 år). Det skiljer 3,3 år mellan kvinnliga brevbärare och de yrkesgrupper hos männen som har högst medelpensioneringsålder.

I pensionshänseende betyder det att kvinnliga brevbärare, om de börjar ta ut sin allmänna pension, i genomsnitt får en pension som är 44 procent lägre än vad som kan anses behövligt för att uppnå den önskade pensionsnivån, medan exempelvis grovplåtslagare och väktare i genomsnitt får en pension som är cirka 17 procent lägre.

Som nämndes under metodavsnittet finns inte de anställda som antar ett erbjudande om avgångspension med i det statistiska underlag som använts. En individ som 2011 hade en arbetsinkomst som översteg 50 procent av den totala inkomsten men som 2012 hade börjat ta ut avgångspension finns alltså inte med i urvalet, trots att hen i praktiken pensionerat sig. Inte heller de individer som helt står utanför försäkringssystemen och antingen försörjer sig via närstående eller via försörjningsstöd finns med i underlaget.

Det kan finnas anledning att fundera över om detta faktum har någon avgörande betydelse för utfallet. Det finns i dagsläget inte någon statistik över hur vanligt förekommande det är att arbetsgivaren erbjuder äldre anställda en avgångspension, och inte heller om det är vanligare inom vissa yrken och i så fall vilka dessa är. För gruppen som står utanför försäkringssystemen är statistiken mycket osäker, särskilt för de som försörjer sig via närstående. Om dessa grupper är stora betyder det att det resultat som presenteras i denna rapport överskattar medelpensioneringsåldern. Vi kommer därför undersöka om det framöver är möjligt att få med även dessa individer i underlaget för att se om och hur det påverkar resultatet.

Analys, LO-förbunden

Byggnads och Transport är de LO-förbund som har den högsta medelpensioneringsåldern totalt, 64,1 år (båda könen), medan SEKO har den lägsta totalsiffran, 63,1 år (båda könen). Skillnaderna mellan olika yrkesgrupper inom respektive förbund kan tyckas vara små, men eftersom ett års senare pensionering innebär en pension som är 7-8 procent högre, resten av livet, kan även till synes små skillnader få stora ekonomiska konsekvenser för den som börjar ta ut sin pension vid denna ålder. För den som blir beviljad sjukersättning fram till 65 års ålder mildras den effekten.

IF Metall och SEKO är de förbund som har de största skillnaderna mellan de undersökta yrkesgrupperna i respektive förbund. I SEKO är skillnaden 3 år mellan anläggningsmaskinförare som har den högsta medelpensioneringsåldern (64,5 år) och brevbärare som har den lägsta (61,5 år för kvinnor). I IF Metall är skillnaden 2,6 år mellan smeder som har den högsta medelpensioneringsåldern (64,6 år) och maskinoperatörer inom läkemedelsindustri och hygienisk industri (62 år). I pensionshänseende kan det betyda en skillnad mellan dessa förbunds yrkesgrupper på 24 respektive 20 procent i allmän pension.

Målarna och Transport är de förbund som har de minsta skillnaderna mellan de undersökta yrkesgrupperna i respektive förbund. I Målarna är skillnaden 0,4 år mellan målare som har den högsta medelpensioneringsåldern (64,1 år) och lackerare som har den lägsta (63,7 år). I Transport är skillnaden 1,0 år mellan väktare och ordningsvakter som har den högsta medelpensioneringsåldern (64,8 år för män) och godshanterare och expressbud som har den lägsta (63,8 år). I pensionshänseende kan det betyda en skillnad mellan dessa förbunds yrkesgrupper på drygt 3 respektive 8 procent i allmän pension.

Analys, jämförelse med ett urval tjänstemän

Vi kan konstatera att det inte är några stora skillnader mellan LO-kollektivets genomsnittliga pensionsålder, 63,8 år och genomsnittet för det urval av tjänstemän som undersökts, 64 år. En jämförelse mellan könen visar att kvinnliga LO-arbetare har en medelpensioneringsålder på 63,5 år och att motsvarande siffra för de kvinnliga tjänstemännen i urvalet är 63,9 år. Motsvarande siffror för männen är 64 år i medelpensioneringsålder för LO-kollektivet och 64,2 år för de manliga tjänstemännen i urvalet.

Den yrkesgrupp tjänstemän i urvalet som har den högsta medelpensioneringsåldern är manliga sjuksköterskor med olika inriktningar, 65 år. Skillnaden gentemot den yrkesgrupp i LO-kollektivet som har den lägsta medelpensioneringsåldern (kvinnliga brevbärare, 61,5 år) är 3,5 år. I pensionshänseende kan det innebära en skillnad på 28 procent mellan dessa båda yrkesgrupper i allmän pension. Som nämnts tidigare mildras den effekten för den som blir beviljad sjukersättning fram till 65 års ålder.

Många av tjänstemannagrupperna omfattas som nämnts tidigare av pensionsavtal som gör det möjligt för dem att ta ut tjänstepension före 65 års ålder med en hög ersättningsnivå. För LO-grupperna finns vanligtvis inte motsvarande avtal. Det kan påverka medelpensioneringsåldern för dessa tjänstemannagrupper så att den blir lägre än den annars skulle varit.

Slutsatser

Vi kan konstatera att det är långt kvar innan en majoritet av LO-arbetarna uppnår den ”gamla” pensionsåldern 65 år och ännu längre innan en majoritet av dem uppnår den behövliga pensionsåldern på 67 år. Dessutom vet vi att de beräkningsförutsättningar som vi räknat med i våra tidigare rapporter (”Pensionsreformen i halvtid” och ”Pensionsreformen i full tid”) sällan är verklighet för LO-kollektivet. Beräkningarna om att en pensionsålder på 67 år just nu är tillräckligt för att uppnå en allmän pension på 62 procent av slutlönen, bygger på antagandet om heltidsarbete mellan 20 och 67 år. Perioder med deltidsarbete, sjukdom och arbetslöshet bryter dessa förutsättningar och innebär antingen att individen måste jobba ännu längre, eller att pensionsutfallet blir lägre.

Det är således arbetslivets villkor som är det mest angelägna att åtgärda nu för att en bra pension ska kunna bli verklighet för LO-arbetarna på lång sikt. Det går därför inte att begränsa diskussionen om ett förlängt arbetsliv till att i huvudsak handla om de åldersgränser som finns i pensionssystemet och i kringliggande system.

Ett förlängt arbetsliv kan uppnås genom tidigare inträde i arbetslivet, genom senare utträde eller med en ökad arbetsfrekvens under arbetslivet. En ensidig fokusering på ett senare utträde räcker inte för att uppnå högre pensioner för alla. I och med livsinkomstprincipen så är pensionen en spegel av det arbetsliv som individen haft. För att uppnå högre pensioner krävs därför att antalet arbetade timmar under hela arbetslivet ökar. Åtgärder som att se till att unga kommer in snabbare på arbetsmarknaden, rätten till heltidsarbete och insatser för att minska sjukskrivningar och arbetslöshet är minst lika viktiga som ett senare utträde för att alla ska få en bra pension.

På kort sikt behövs dock även andra åtgärder som kan underlätta för dem som nu är i slutet av sitt arbetsliv och som i liten utsträckning är hjälpta av en förbättring av arbetslivets villkor. För dem som är utslitna kan en höjning av åldersgränsen för sjukersättning till 67 år vara ett alternativ, i kombination med att regelverket för vem som beviljas sjukersättning blir mer generöst och i vart fall tar hänsyn till ålder. I LO-rapporten "Pensionssystemet i halvtid" visades att den som har sjukersättning mellan 60-65 år får en nästan lika hög pension som den som skulle fortsatt arbeta fram till 65 år. Det beror på att pensionsrätterna vid sjukersättning beräknas på den bakomliggande inkomsten och inte på sjukersättningen.

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Byggnads

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Anläggningsarbetare	63,5	63,5	na
Anläggningsmaskinförare m.fl.	64,5	64,5	na
Betongarbetare	64,5	64,5	na
Brunnsbörare	na	na	na
Byggnadsträarbetare, inredningsnickare m.fl.	64,3	64,3	na
Grovarbetare inom bygg- och anläggning	64,5	64,3	na
Gruv- och bergarbetare, stenhuggare m.fl.	62,5	62,4	na
Hotell- och kontorsstädare m.fl.	63,6	63,5	63,6
Kranförare	64,1	64,1	na
Murare m.fl.	64,6	64,6	na
Skorstensfejare och saneringsarbetare	64,2	64,3	na
Smeder	64,6	64,6	na
Stålkonstruktionsmontörer och grovplåtslagare	64,8	64,8	na
Svetsare och gasskärare	64,3	64,2	na
Takmontörer, golvläggare, isoleringsmontörer, glasmästare, VVS-montörer m.fl.	64,3	64,3	na
Tunnplåtslagare	64,8	64,7	na
Övriga byggnadshantverkare	64,1	64,1	na
Övriga byggnads- och anläggningsarbetare	63,9	64,0	na
Medel:	64,1	64,1	63,6

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Elektrikerna

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Datatekniker	63,1	63,3	62,6
Distributionselektriker	63,2	63,1	na
Elmontörer och elreparatörer	63,8	63,8	na
Ingenjörer och tekniker inom el, elektronik och tele- teknik	64,2	64,2	63,9
Installationselektriker	64,3	64,4	na
Montörer, el- och teleutrustning	64,1	64,6	63,3
Tele- och elektronikreparatörer	64,0	64,0	na
Medel:	63,8	63,9	63,2

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Fastighets

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Fastighetsskötare	64,0	64,0	63,8
Hotell och kontorsstädare m.fl., fönsterputsare	63,6	63,5	63,6
Skorstensfejare och saneringsarbetare	64,2	64,3	na
Vaktmästare m.fl.	63,3	63,5	62,7
Medel:	63,7	63,8	63,3

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i GS-facket

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Förare av jordbruks- och skogsmaskiner	64,3	64,3	na
Korgmakare, borstbindare och tapetserare	64,4	na	64,4
Maskinoperatörer, fotografiska produkter	64,1	64,1	na
Maskinoperatörer, tryckeri och bokbinderi	64,2	64,2	63,8
Maskinoperatörer, trävaruindustri	64,0	64,1	63,4
Möbelsnickare m.fl.	63,6	63,7	na
Screen- och schablontryckare	na	na	na
Sågverksoperatörer, processoperatörer pappersindustri	63,7	63,7	63,1
Medel:	64,0	64,0	63,6

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Handels

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Butikskassörer, biljettförsäljare m.fl.	63,3	na	63,5
Demonstratörer, uthyrare m.fl.	63,0	63,8	62,7
Frisörer, hudterapeuter m.fl.	64,1	na	64,3
Försäljare, dagligvaror	63,9	63,9	63,9
Försäljare, fackhandel	63,5	63,8	63,3
Godshanterare och expressbud	63,8	63,8	na
Kioskföreståndare	63,0	na	63,1
Lagerassistenter m.fl.	63,8	63,9	63,2
Lastbils- och långtradarförare	64,5	64,5	na
Truckförare	63,9	63,9	na
Medel:	63,6	63,9	63,4

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Hotell- och Restaurangfacket

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Croupierer m.fl.	na	na	na
Hotell- och kontorstädare m.fl.	63,5	63,5	63,6
Hovmästare, servitörer och bartendrar	63,4	63,5	63,3
Kockar och kokerskor	63,8	64,2	63,7
Köks- och restaurangbiträden	63,4	63,9	63,3
Receptionister m.fl.	63,7	na	63,7
Vaktmästare m.fl.	63,3	63,5	62,7
Väktare och ordningsvakter	64,4	64,8	63,6
Medel:	63,6	63,7	63,4

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i IF Metall

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Driftmaskinister m.fl.	64,4	64,5	na
Fordonsmontörer m.fl.	63,9	63,9	na
Gruv- och bergarbetare, stenhuggare m.fl.	62,5	62,4	na
Gjutare, svetsare, gasskärare	64,3	64,2	na
Handpaketerare och andra fabriksarbetare	63,7	63,8	63,6
Industrirobotoperatörer, verktygsmaskinoperatörer	64,3	64,4	63,7
Korgmakare, borstbindare, skräddare, modister, ateljésömmerskor, körsnärer, tillskärare, sömmare, tapetserare, garvare och skinnberedare	64,4	na	64,4
Kranförare m.fl.	64,1	64,1	na
Lackerare	63,7	63,7	na
Maskinmekaniker, -montörer och -reparatörer	63,9	63,9	na
Maskinoperatörer, garnberedning, vävning, stickning, blekning, färgning, tvättning, skoindustri, symaskinsoperatörer, övriga maskinoperatörer textil-, skinn- och läderindustri	64,0	64,2	63,8
Maskinoperatörer, gummi- och plastindustri	64,2	64,6	63,5
Maskinoperatörer, läkemedelsindustri och hygienisk industri	62,0	na	62,0
Maskinoperatörer sten-, cement- och betongvaror, ammunitions- och sprängämnesindustri	64,2	64,2	na
Maskinoperatörer, ytbehandling, fotografiska produkter, övriga maskinoperatörer kemisk-teknisk industri	64,1	64,1	na
Mekaniker och reparatör för motorfordon o flyg	64,2	64,2	na
Montörer metall-, gummi- och plastprodukter	64,2	64,4	63,9
Operatörer stenkross- och malmförädling, värmebehandlingsoperatörer, tråddragare, gjuterioperatörer, processoperatörer glas och keramiska produkter	64,4	64,5	na
Processoperatörer kemisk basindustri	64,1	64,1	na
Smeder	64,6	64,6	na
Truckförare	63,9	63,9	na
Ugnsoperatörer m.fl.	63,7	63,7	na
Valsverksoperatörer	63,8	63,7	na
Verktygsmakare, verktygsuppsättare, slipare m.fl.	64,1	64,2	na
Övriga maskinoperatörer och montörer	64,0	64,2	63,5
Medel:	63,9	64,1	63,5

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Kommunal

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Barnskötare m.fl.	63,6	63,9	63,5
Behandlingsassistenter m.fl.	64,3	64,7	64,2
Buss- och spårvagnsförare	64,6	64,6	64,6
Djursjukvårdare, övriga djuruppfödare och djurskötare	64,3	na	na
Fritidsledare m.fl.	63,9	64,4	63,7
Medhjälpare inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	63,5	na	na
Renhållnings- och återvinningsarbetare	64,1	64,2	na
Skötare och vårdare	64,1	64,5	64,0
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.	63,9	64,2	63,9
Vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	63,8	64,3	63,8
Övrig vård- och omsorgspersonal	63,7	63,9	63,7
Medel:	64,0	64,3	63,9

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Livs

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Bagare och konditorer	63,8	63,5	na
Handpaketerare och andra fabriksarbetare	63,7	63,8	63,6
Maskinoperatörer, kött- och fiskberedning, mejeri, kvarnindustri, bageri och konfektyrindustri, sockerindustri, te-, kaffe- och kakaoberedning, bryggeri, tobaksindustri	64,0	64,0	63,9
Slaktare, styckare m.fl.	63,5	63,5	na
Medel:	63,7	63,7	63,7

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Målarna

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Lackerare	63,7	63,7	na
Målare	64,1	64,1	na
Medel:	63,9	63,9	na

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Pappers

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Driftmaskinister m.fl.	64,4	64,5	na
Maskinmekaniker, maskinmontörer, maskinreparatörer	63,9	63,9	na
Maskinoperatörer, pappersvaruindustri	64,2	64,2	63,8
Processoperatörer, träfiberindustri, pappersmassa och papper	63,7	63,7	63,1
Tele- och elektronikreparatörer m.fl.	64,0	64,0	na
Truckförare	63,9	63,9	na
Medel:	64,0	64,0	63,4

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i SEKO

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Anläggningsarbetare	63,6	63,5	na
Anläggningsmaskinförare m.fl.	64,5	64,5	na
Brevbärare m.fl.	61,8	61,9	61,5
Kriminalvårdare	63,4	63,2	63,4
Lokförare	62,0	61,9	na
Tele- och elektronikreparatörer m.fl.	64,0	64,0	na
Tågmästare m.fl.	63,0	63,0	63,0
Medel:	63,1	63,1	62,6

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper i Transport

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Anläggningsmaskinförare m.fl.	64,5	64,5	na
Bil- och taxiförare	64,0	64,0	na
Däckspersonal	na	na	na
Flygtekniker och flygmekaniker	64,2	64,2	na
Godshanterare och expressbud	63,8	63,8	na
Kranförare m.fl.	64,1	64,1	na
Lastbils- och långtradarförare	64,5	64,5	na
Renhållnings- och återvinningsarbetare	64,1	64,2	na
Tidningsdistributörer m.fl.	64,0	64,2	na
Truckförare	63,9	63,9	na
Väktare och ordningsvakter	64,4	64,8	63,6
Medel:	64,1	64,2	63,6

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Medelpensioneringsålder för olika yrkesgrupper, urval av tjänstemän

Yrke	Båda könen	Män	Kvinnor
Barnsjuksköterskor, distriktsköterskor, geriatrisk-sjuksköterskor, sjuksköterskor medicin/kirurgi och psykiatrisk vård	64,3	65,0	64,1
Biomedicinska analytiker	64,2	na	64,2
Chefer för mindre företag inom finansiell verksamhet, fastighetsbolag, företagstjänster m.m.	63,5	63,6	63,5
Chefer för mindre företag inom handel, hotell och restaurang, transport och kommunikation	63,6	63,5	63,9
Civilingenjörer m.fl., bygg och anläggning, elkraft, elektronik och teleteknik, maskin, kemi	64,2	64,3	63,8
Driftchefer inom finansiell verksamhet, fastighetsbolag, företagstjänster m.m.	64,7	64,6	na
Förskollärare och fritidspedagoger	63,8	64,6	63,8
Grundskollärare	64,1	64,3	64,1
Personalchefer	63,4	63,5	63,3
Speciallärare	64,4	64,5	64,4
Övriga säljare, inköpare, mäklare m.fl.	63,9	63,8	64,2
Medel:	64,0	64,2	63,9

Na: antalet män/kvinnor i den aktuella åldersgruppen (50-74 år) är för litet för att något resultat ska kunna beräknas

Rapporten beställs från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

December 2015
ISBN 978-91-566-3081-1
www.lo.se

OMSLAGSFOTO: Lars Forsstedt